

SØRUMKOMMUNE

LANDBRUK

Norges Vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Dato:
27.04.2018

Vår Ref.
17/02529-15

Saksbehandler
Eli Tangen Eggum

Deres Ref.

Høringsuttalelse - søknad om nedleggelse av Lunderåsdammen, Bæreggtjern, Senneruddammen og Abbotjern

Sørums kommune viser til høringsbrev fra Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) datert 02.01.18 vedr. søknader fra Nedre Romerike Vannverk AS (NRV) om tillatelse til å legge ned 20 dammer på Romerike i Akershus.

Sørums kommune behandlet høringen i Miljø- og samfunnsutvalget 26.04.18.

Sørums kommune er bedt om å uttale seg vedr. søknad om nedleggelse av følgende damanlegg: Lunderås, Bæreggtjern, Sennerud og Abbotjern. I tillegg ligger Lundertjern delvis i Sørums, men selve damanlegget ligger i Skedsmo kommune. Abbotjern ligger på kommunegrensa mellom Fet og Sørums. Samtlige av de nevnte damanleggene (i tillegg til Tientjern i Fet) vil fra 01.01.20 ligge i en og samme kommune, Lillestrøm. Med utgangspunkt i felles interesser i flere av damanleggene, samt en nært forestående kommunesammenslåing har Fet, Skedsmo og Sørums kommuner under høringsperioden vært i dialog.

Forhold knyttet til kommuneplanen og andre kommunale planer

Lunderåsdammen, Bæreggtjern og Abbotjern (samt Lundertjern) er uregulert, og ligger i «*Kommuneplan for Sørums 2015 – 2027*» med landbruks-, natur- og friluftsmål (LNF-områder). Senneruddammen har formålet friområde i kommuneplanen, og er regulert i plan nr. 94 «*Vanndam ved Orderudåsen*» vedtatt 12.03.92. Reguleringsbestemmelsene for Senneruddammen sier at vanndam og strandområder skal bevares til rekreasjonsformål. Skjøtselen skal ta sikte på å

Besøksadresse:
Vektergården - Sørumsandvegen 77,
1920 SØRUMSAND
Postadresse:
Postboks 113, 1921 Sørumsand
Fakturaadresse
Postboks 3, 1921 Sørumsand

Sentralbord:
63 86 90 00
Faksnr.:
Direkte innvalg:

www.sorum.kommune.no

E-post:
postmottak@sorums.kommune.no
Org nr.:
997 511 778

bevare en naturlig sammensatt og variert vegetasjon. Det skal bevares en frodig randsone langs dammen samtidig som stedvis utsyn over vannflaten og tilgjengelighet til vannet skal opprettholdes. Videre heter det at det ikke skal inngås privatrettslige avtaler som er i strid med planen eller dens bestemmelser.

Rådmannen kan ikke se at en nedleggelse av Senneruddammen kan gjennomføres uten en forutgående omregulering.

Lunderåsdammen og Bæreggtjern (samt Lundertjern) ligger i friluftslivsområder med hensynssone for friluftsliv med følgende bestemmelse:

«Innenfor områder angitt som hensynssone friluftsliv er det viktige natur-, opplevelses- og nærmiljøverdier, og området skal derfor sikres og tilrettelegges som et lett tilgjengelig friluftsliv- og nærmiljøområde. Det skal ikke tillates tiltak som er til hinder for allmenn ferdsel etter allemannsretten eller bruk som rekreasjonsområde, og skjøtselen må ha som mål å opprettholde kulturlandskapet med naturlig vegetasjon og fauna. Bruken skal hensynta dyrehold og beitedyr i de deler av området hvor dette er aktuelt.»

I den langsiktige arealstrategien for Sørums kommunen er det lagt vekt på å legge til rette for høy kvalitet i de tettstedsnære friluftslivsområdene. Med høy kvalitet menes god tilrettelegging for å drive rekreasjon, og at friluftslivsområdene ivaretas med gode opplevelseskvaliteter. For satsingsområdet «*Barn og unge og deres oppvekstmiljø*» har kommunen et mål om å gi barn og unge i Sørums gode friluftslivsmuligheter. Gode friluftslivsmuligheter bidrar igjen til et godt oppvekstmiljø, god folkehelse, natur som kunnskapskilde m.m. Under satsingsområdet «*Kultur og identitet*» er et av de overordnede målene nettopp å ivareta natur og friluftsliv, da dette bidrar til å styrke Sørums sitt særpreg og identitet. Gode rekreasjonsmuligheter gir innbyggerne stedstilknytning til Sørums.

Ingen av dammene er registrert i «*Kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljøer i Sørums 2017-2021*».

Friluftsliv

Til tross for at damanleggene har mistet sin funksjon som reservevannkilde, har de i større og mindre grad en verdi for friluftslivet i kommunen i dag og for dyre- og plantelivet som har etablert seg i tilknytning til dammene. En rehabilitering og bevaring av damanleggene vil derfor ha en positiv påvirkning på dagens rekreasjon og naturmangfold. Samtidig vil en nedleggelse av dammene på sikt gi økt skogareal, samt at anleggsveier som opprettes i anleggsperioden kan benyttes i framtidig skogforvaltning. I tillegg vil det å rive damanlegg fjerne risikoen knyttet til anlegget samt dambrudd.

Sørum kommune har gjennomført prosjektet «Kartlegging og verdsetting av Friluftslivsområder» initiert av Akershus fylkeskommune på vegne av Miljødirektoratet. Kommunen publiserte i 2017 de kartlagte og verdsatte friluftslivsområdene i Miljødirektoratets Naturbase. Kartleggingsdataene oppdateres ved rullering av kommuneplanen.

Alle damanleggene i Sørum ligger innenfor de kartlagte friluftslivsområdene med verdi «*viktig*». Lunderåsdammen og Bæreggtjernet (samt Lundertjern) tilhører det kartlagte friluftslivsområdet Størsrudåsen-Sørlifjellet. Områdetypen her er definert som «*marka*». Det vil si at området omfatter noen av de viktigste områdene for friluftsliv i kommunen, som består av sammenhengende utmarksområder med skog og tilrettelagt sti- og løypenett samt badevann. Senneruddammen tilhører det kartlagte friluftslivsområdet Orderudåsen-Gullsmedåsen, og har i likhet med Lunderåsdammen og Bæreggtjernet områdetypen «*marka*». Abortjern ligger i det kartlagte friluftslivsområdet Kommuneskogen-Krogstad. Områdetypen i sistnevnte er definert som «*utfartsområde*», kjennetegnet av å være et større sammenhengende område, som ligger utenfor den umiddelbare nærhet til tettsteder, men med tre innfartsparkeringer.

Lunderåsdammen

Området rundt Lunderåsdammen blir gjennom hele året benyttet som nærturterreng til Lunderåsen boligområde. I tillegg bruker Vesterskaun skole dammen i undervisningssammenheng.

En nedleggelse av dammen er beskrevet å gi en vannstandsending på 7 m der dagens vannspeil vil bli erstattet med en bekk. Dette vil innebære en omfattende endring av landskapsbildet. Under og etter nedtapping vil det oppstå et stort område uten vegetasjon, som det vil ta lang tid å få revegetert naturlig. Under en evt. riving vil det også bli støy og anleggsvirksomhet som vil virke negativt på opplevelsesverdien.

Bæreggtjern

Dammen er benyttet til friluftsliv gjennom hele året, med hovedtyngden på sommerstid. Vannet er kultivert av et lokalt jeger- og fiskerlag.

Største damhøyde er målt til 4,6 m og magasinet skal tappes så langt ned som mulig. Også her vil landskapsbildet bli kraftig endret, med et stort område det vil ta lang tid å få opp ny vegetasjon naturlig.

Senneruddammen

Senneruddammen er den eneste av dammene som er regulert til friluftsområde

med egne bestemmelser, og er trolig den av damanleggene som har størst betydning som nærturterreng i Sørumsand. Dammen med området rundt påpekes av Sørumsand Natur og Miljøvern å utgjøre et viktig nærmiljøområde for Sørumsand generelt og for boligområdene Østby, Sennerud og Orderud spesielt. Området benyttes til rekreasjon hele året gjennom, og det frivillige beskriver stedet som en liten oase; et turvegknutepunkt med rasteplass, vannspeil og gangbru over demningen med levende vannfall. Sørumsand skole og barnehager i nærheten bruker området som turmål, samlingsplass og i undervisningssammenheng. I 2013 foretok Sørumsand kommune en oppgradering av området for bedre tilrettelegging for friluftsliv samt bedre sikring av dammen.

En riving av Senneruddammen vil medføre en vannstandsændring på ca. 5 m, og mest sannsynlig vil det kun bli igjen en bekk. Landskapsbildet vil ved en nedleggelse endres kraftig, og det vil ta langt tid før arealet er revegetert naturlig.

Abortjern

Også området rundt Abortjern benyttes til friluftsliv året rundt. I Fet ligger vannet i tilknytning til det statlig sikrede friluftslivsområdet Heia. Fet jeger- og fiskerforening har gjennomført kultivering og fiskeutsetting i vannet.

En nedleggelse av Abortjern vil ifølge NRVs utredning medføre en vannstandsændring på 0,5 m, samt at overflatearealet vil bli omtrent som før grunnet en terskel som ligger ca. 100 m oppstrøms. Til tross for nedtapping står det videre i rapporten til NRV at dagens aktiviteter vurderes å kunne fortsette som før.

Generelt om dammenes betydning for friluftslivet

Pr i dag innehar alle damanleggene i Sørumsand i større eller mindre grad en verdi for friluftslivet.

Et vann i skogen gir flere muligheter enn en skog uten vann. Vannet blir gjerne selve turmålet. Et vann kan gi muligheter for fiske og bading. Vannspeilet har i seg selv en kvalitet for friluftslivsutøveren. Vannet gir ro og noe å feste blikket på, som igjen innbyr til telting og bålrensing. Det knytter seg også et annet dyre- og planteliv til vann i skog, enn bare skog, og med det også en annen opplevelseskvalitet.

Riving av damanlegg med høy brukerfrekvens, og der resultatet er kraftige landskapsændringer vil ha stor negativ påvirkning på friluftslivet i Sørumsand.

Kulturminner

Ingen av anleggene er registrert verken i Sørums kulturminneplan, NVEs kulturminnevernplaner eller i SEFRAK- arkiv. Likevel forteller damanleggene en historie om menneskelig virke, som kan være av lokal betydning.

I NRVs utredning står det at ingen av damanleggene er befart og at det kan knytte seg verdier til dammene selv om det ikke er registrert i gjeldende planer. Sørum kommune ønsker at søker gjennomfører nærmere undersøkelser om det kan være kulturminneverdier tilknyttet dammene.

Naturmangfold

Det er ikke registrert rødlistede arter eller viktige naturtyper i artskart og naturbase i tilknytning til Lunderåsdammen. Men da vannstanden vil synke med hele 7 m vil dette ha negativ betydning for naturmangfoldet i tilknytning til vannet.

Det er ikke registrert rødlistede arter eller viktige naturverdier i artskart og naturbase i tilknytning til Bæreggtjern, men det er gjort funn av amfibieegg. En nedtapping vil trolig føre til at fisken forsvinner. Bæreggtjern er i perioden 1995 og fram til 2013 blitt kalket med en total kostnad på kr 150.000.

Senneruddammen er fisketom, men det er observert mye froske- og paddeegg, og lokaliteten regnes med det å være en viktig dam for amfibier. I tillegg er det mye beveraktivitet i tilknytning til damanlegget. Da vannstanden her vil synke med hele 5 m, og vannspeilet bli helt borte, vil en nedleggelse av Senneruddammen ha negativ betydning for naturmangfoldet.

Det er registrert fiskemåke i området rundt Abbortjern. Men da en nedtapping i liten grad vil påvirke vannspeilet vil en riving sannsynligvis ha liten påvirkning på fuglelivet. Padde- og froskeegg er også observert ved tjernet. Abbortjern er i perioden 1995-96 blitt kalket med en total kostnad på kr 25.000.

Sørum kommune ønsker å påpeke at det i Lundertjern er registrert edelkreps i vannet. Edelkreps er en truet art med status sterkt truet i rødlista. Sørum kommune mener i den sammenheng at det bør gjennomføres undersøkelser av dagens bestand, og en grundig vurdering av om edelkrepsen vil påvirkes av en nedleggelse til tross for liten vannstandsending. Samtidig bør det settes vilkår om nedtappingshastighet slik at edelkreps og andre bunnlevende organismer kan få tid til å forflytte seg nedover i vannsøylen.

Krav om avbøtende tiltak

Sørum kommune ønsker at NVE stiller krav om følgende avbøtende tiltak dersom damanlegg tillates revet:

- ✓ Under nedleggelse av damanlegg må anleggsområde sikres, stinett holdes åpent og stier legges om der det er nødvendig.
- ✓ Søker legger opp til at blottlagt areal skal tilbakeføres ved naturlig revegetering, en prosess som vil ta lang tid, og prege landskapsbildet lenge samt forringe vannkvaliteten i mange år. Sørum kommune mener at nytt landareal som kommer til syne ved senking av vannspeil må plantes til med stedegne arter snarest mulig etter nedtapping. Dette for å sikre mot erosjon, utglidning og sjenerende terreng for friluftslivet.
- ✓ Sørum kommune ønsker også at vannet renses i anleggsfasen.
- ✓ Dersom et damanlegg skal legges ned er det ønskelig for ettertida og stedets historie at det settes opp skilt/tavle med informasjon og bilder som beskriver hvilken funksjon anlegget en gang hadde samt hvordan landskapet så ut den gang damanlegget eksisterte.
- ✓ Der det etableres anleggsvei til dammen under rivingsprosess, skal denne etableres med så lite terrenginngrep som mulig. Det må kun brukes naturlige masser. Veien bør følge terrengets kurver, og minimere behovet for skyting og oppfylling.
- ✓ Der det er etablert vei til damanlegg og denne kan være til stor nytteverdi for forvaltningen av skogområdene rundt, bør denne være tilgjengelig for skogbruket i ettertid. Veien bør holde veiklasse 3 etter normaler for landbruksveier, og ha egnet snuplass innerst. Disse skogsbilvegene vil også lette tilgjengeligheten til friluftslivsområdet for bevegelseshemmede.
- ✓ I NRVs utredning står det skrevet at betong fra dammen skal deponeres på stedet forutsatt at den ikke inneholder forurensede masser. Sørum kommune mener at all betong må transporteres ut. Betongen hører ikke naturlig hjemme i et skogbilde, og vil virke skjemmende for framtidig friluftsliv. Kommunen forutsetter at alle restene av dammen fjernes i sin helhet, og at arealet og vassdraget tilbakeføres til sin opprinnelige tilstand.
- ✓ Sørum kommune håper NVE stiller krav til gjennomføring av ytterligere undersøkelser for å få mer kunnskap om hvilke arter som befinner seg i

dammene pr i dag samt hvordan riving av damanlegg vil påvirke vannkvaliteten. Samt at det stilles krav til avbøtende tiltak for å forhindre forringelse av vannkvaliteten.

Eventuell kommunal overtakelse

Rådmannen registrerer at NVE ber om tilbakemelding dersom kommunen, som et alternativ til riving vil overta damanlegget. Rådmannen mener at det ikke er riktig å ta stilling til dette spørsmålet nå. I samsvar med den fellesprosedyren NRV sine eierkommuner har vedtatt, skal det først avklares om riving i det hele tatt er et alternativ.

Det viktige nå er at NVE gjør en uavhengig vurdering av om det kan gis konsesjon til riving og hvilke vilkår som i så fall må settes. Dette vil i sin tur ha vesentlig betydning for de økonomiske konsekvensene ved en eventuell overtakelse. Det er fastsatt at NRV skal dekke kostnader tilsvarende det som er billigst av riving eller rehabilitering av dammene, og rådmannen legger til grunn at eventuelle vilkår knyttet til riving vil kunne påvirke denne kostnaden.

Med hilsen

Eli Tangen Eggum
Rådgiver Skog

Dette dokumentet er godkjent elektronisk og ekspedert uten underskrift

Kopi til: Organisasjon og tjenesteutvikling